

Comenia Script jako alternativní písmo do českých škol

Martina Fasnerová, Martina Drahoňovská

Abstrakt

Příspěvek se zabývá problematikou zavádění nového písma pod názvem Comenia Script do českých škol, jako možné alternativy k současné podobě písma. V úvodu autorky hodnotí danou problematiku jako vysoce aktuální, neboť se v současné době tento problém velmi medializuje. V příspěvku je naznačen historický vývoj písma, vznik a vývoj současné podoby písma. Dále je analyzováno písmo Comenia Script, které je v současné době velmi diskutováno. V příspěvku jsou popsány dosavadní výzkumy, které byly publikovány v ČR. Výzkumná část příspěvku se zabývá kvalitativním výzkumem, a to analýzou písemných prací žáků 2. ročníku ZŠ píšících písmem pod názvem Comenia Script a jejich komparací s písemnými pracemi žáků 2. ročníku ZŠ běžně plně organizované školy píšících klasickým lineárním písmem. Ve výzkumu se snaží autorky o porovnávání kvalitativních znaků písma Comenia Script s lineárním jednotažným písmem.

Klíčová slova: analýza písemných prací písma, Comenia Script, komparace, latinka, lineární písmo, písemná práce, vývoj písma, základní škola.

Comenia Script Font to Czech Schools as an Alternative Font

Abstract

The paper deals with the introduction of a new font called Comenia Script to Czech schools as a possible alternative to the current forms of font. In the introduction, the authors assess the topic as highly relevant, since it is currently often discussed in the media. The paper outlines the historical development of writing, the origin and development of the current form of the font. The Comenia Script font, widely debated currently, is also analyzed. The paper describes the current researches, published in the Czech Republic. The research part of the paper deals with qualitative research, namely with an analysis of written works of pupils of second class of primary school who use the font called Comenia Script and also with the comparison of written works of pupils of another class of a full-organized primary school who use the classic linear type font. In the research, the authors try to compare the qualitative characters of the Comenia Script font and the linear one-draw font.

Key words: analysis of written works, Comenia Script, comparison, Latin alphabet, linear font, written work, development of writing, primary school.

Úvod

V současné době se stále více setkáváme s polemikou, a to jak odborníků, učitelů, tak i rodičů, tedy i laické veřejnosti, která vyjadřuje svůj názor nad možností zavádění nového psacího písma pod názvem Comenia Script (dále i CS) do základních škol (dále i ZŠ). Vzhledem k tomu, že se setkáváme se stále větším zájmem a potažmo informovaností rodičů o změnách, které naše školství přináší, především se zaváděním a tvorbou školních vzdělávacích programů, které dávají, byť omezeně, možnost rodičům podílet se na směřování a další prosperitě školy, oceňujeme zájem rodičů o informace, týkající se ověřování písma Comenia Script.

Dostupnost informací o nově ověřovaném písmu CS je velmi dobrá, a to jak z běžných mediálních informačních prostředků, tak i prostřednictvím zveřejňovaných průběžných i závěrečných zpráv z různých akademických pracovišť v České republice, které se danou problematikou zabývají a v rámci různých pilotních ověřování i specifických grantů se snaží o relevantní posouzení vhodnosti písma CS a jeho případný dopad na rozvoj žáka po zavedení do českých škol.

1 Exkurz do historie psaní

Jedním ze základních požadavků a cílů současné školy je naučit žáky dokonale číst a psát. Nejedná se pouze o dovednost čtení a psaní, jako jeden z nejdůležitějších zdrojů komunikace, ale jde zejména o získání tzv. čtenářské gramotnosti, ke které písarská gramotnost neodmyslitelně patří. V této souvislosti tedy hovoříme o gramotnosti jako takové.

Podle Pedagogického slovníku (Průcha et al., 2009, s. 85) je gramotnost „...dovednost jedince číst, psát a počítat získávána obvykle v počátečních ročnících školní docházky. V tomto smyslu jde o „základní gramotnost“, která je předpokladem jak dalšího vzdělávání, tak vůbec uplatnění jedince ve společnosti.“

Tato skutečnost má svůj historický vývoj ukotvený v minulosti. Každá nově vzniklá civilizace chtěla nechat svůj odkaz. Nejjednodušší zaznamenávání bylo písemné, neboť se uchovalo po staletí. Forma písemného projevu však nebyla jednotná a každá civilizace si vytvářela svůj charakteristický písemný projev. A tak se setkáváme s písmem kipu, jako specifickým druhem písma Indiánů, dále s písmem hieroglyfickým, klínovým nebo obrázkovým. Ze zachovalých písemných památek je zřejmé, že písmo se postupem času vyvíjelo, zjednodušovalo a profesionalizovalo.

Není účelem příspěvku zabývat se analýzou historických artefaktů, proto se zaměříme na podstatné skutečnosti, které zásadně ovlivnily vývoj písma dnešní doby. Velký vliv na vývoj současného písma měl vznik Římského písma, ze kterého se vyčlenila Římská kapitálka, která měla zásadní vliv na vznik a vývoj latinky, kterou používáme v obměnách dodnes. Posledním vývojovým stadiem latinky byla tzv. Karolínská minuskula z 9. století n. l. (Čapka et al., 1994).

V souvislosti s pojmem Karolínská minuskula je třeba neopomenout fakt, že byl tímto dokončen tvarový systém dvou abeced, a to malé a velké abecedy tak, jak ho používáme dodnes. Na tuto skutečnost poukazuje Václav Penc ve své publikaci již z roku 1961 (Penc, 1961). Při porovnání tvarů nově vzniklého písma Comenia Script s Karolínskou minuskulou lze konstatovat, že se velmi podobají. S vynálezem knihtisku se stala základem pro tisk u velkých liter Římská kapitálka a u malých Karolínská minuskula. Přestože kolem roku 1445 vznikl knihtisk, nedá se opomenout skutečnost, že psací písmo a ruční opisování neztrácelo svůj význam. Zvýšily se nároky na rychlost při opisování knih, a aby tohoto požadavku bylo docíleno, písmo se naklonilo mírně vpravo, aby písaři viděli na své písmo. Další změnou byla svázanost resp. spojitost písma, kterou se eliminovalo přerušování a opětovné navazování tahů, což písaře zdržovalo.

Písmo, které tyto změny reflektovalo, nazýváme písmem kurzivním neboli běžným a vznikalo v období renesance. „Renesanční kurzíva bezprostředně předchází našemu dnešnímu rukopisnému písmu (Penc, 1961, s. 13).“

Latinka, tedy tvary písma, které se používají v současnosti, byla do škol zavedena v roce 1849. Předlohou pro dané písmo byla Anglická latinka Copperplate (Lencová,

2008). Dříve se v našich školách používal švabach neboli kurent. Předloha psaní, která se používá dodnes, má svůj původ v krasopisných písmech 19. století. V roce 1932 proběhla reforma školství v Československu a došlo k úpravě písma na monolineární, ne stínované. V 50. letech toto písmo upravil Václav Penc, který, jak jsme se již zmínili výše, upravil nové tvary psacího písma do té podoby, která se téměř nezměněná používá až do dnešní doby (Penc, 1961). Naposledy bylo písmo upravováno v 70. letech 20. století.

Obrázek 1

Písmo po roce 1932

r u m n o a e v
 c ě n ů s š z ů x
 j p q g y f
 l b h ch k d t
 n m u v o a
 l j j y k h
 c ch g g i l x
 e d p b r f f
 1 4 7 0 6 8 9 5 3 2

Obrázek 2

Současné tvary písmen a číslic

a b c	A B C	0
č d ě	Č D ě	1
e f g	E F G	2
h ch i	H Ch I	3
j k l	J K L	4
m n ů	M N Ů	5
o p r	O P R	6
š s š	Š S Š	7
t u w	T U W	8
v x y	V X Y	9
z z	Z	

2 Písmo Comenia Script

Ve 21. století se objevil nový typ nespojitého psacího písma, který odpovídal hektické době, pro kterou vznikl, a zároveň souvisel s propojeností všech evropských zemí do systému Evropské unie, a lze se tedy domnívat, že vznikl i pro potřeby snazší písemné komunikace.

Lidé ve všech oblastech lidské činnosti preferují rychlost a jednoduchost. Jsou zvyklí denně používat počítač i pro komunikaci s blízkými lidmi. Pokud i přesto používají psaní rukou, nebývá jejich písmo podobné písmu, které se učili v prvních ročnících základní školy. Mají sklon písmo zjednodušovat, píší spíše tiskacími znaky, které nejsou dokonale spojené. Lidé dnešní doby jsou v naprosté většině přivykli přicházet do styku s písmem tiskacím (Lencová, 2008).

Na základě těchto skutečností se snažila autorka písma Comenia Script Radana Lencová ve své disertační práci pod názvem *Kaligrafické písmo – rukopisné písmo navrhnout takové tvary písmen a číslic, které by byly adekvátní dnešní době a přitom toto písmo splňovalo nároky na jednoduchost, čitelnost a rychlost.*

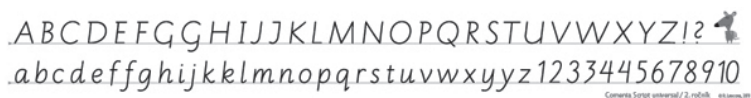
Na začátku roku 2012 se tématu Comenia Script věnoval celostátní deník *Mladá fronta DNES*, a to dokonce na titulní stránce. Projekt byl označen jako „psací experiment“. Článek informuje veřejnost o novém písmu, které bylo zkušebně zavedeno do několika desítek škol, a které by mělo zjednodušit psaní a čitelnost psaného textu. Dozvídáme se o postupných změnách názorů na tento projekt, a to především z řad učitelů. Na začátku projektu bylo mnoho učitelů proti nespojitému písmu, protože prý nerozvíjí obě mozkové hemisféry. Nezapojením obou hemisfér se vytrácí kreativita. Oponenti však dodávají, že ruka udělá při psaní stejnou dráhu při obou typech písma, jenom stopa na papíře je odlišná.

Písmo Comenia Script není jednotážné, jak jsme se již zmínili výše. Písmena se řadí vedle sebe a spojení vznikají přirozeně tam, kde je potřeba. Takové „praktické spojení dvou a více písmen se nazývá ligatura“ (Lencová, 2008, s. 16). Ligatury v písmu Comenia Script existují v několika variantách, ze kterých je možno vybírat. Naprosto přijatelná je i varianta bez ligatur. Dále platí, že písmena velké a malé abecedy se na sebe nenapojují. Přirozený pohyb ruky po papíře zanechává přerušovanou linii, protože psací pohyb má svůj individuální rytmus u každého z nás. Je také žádoucí písmo přerušit, pokud je třeba zapsat diakritické znaménko. Nemůžeme pak na něj po napsání slova zapomenout. Tato problematika je diskutovaná odborníky na didaktiku psaní již řadu let, např. Jana Doležalová (1998) hovoří o nezodpovězené otázce diakritických znamének. Dalším pozitivem se jeví skutečnost, že dětem dává napsané slovo ihned smysl. V této souvislosti je možné upozornit na fakt, že písmeno s háčkem nebo čárkou znázorňuje úplně jinou hlásku než písmeno bez diakritiky.

V případě, že nově vzniklé písmo oplývá tolika výhodami, které jsou uváděny, nabízí se polemika, zda je uváděné písmo vhodné pro všechny žáky, nebo je jen vhodnější pro určité skupiny žáků, jako jsou například dyslektici a dysgrafici nebo leváci. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále i MŠMT ČR) se pokusilo získat stanovisko, které zastává Pedagogické fakulta Univerzity Karlovy v Praze k písmu Comenia Script. Představitelé fakulty v čele s Radkou Wildovou podle Učitelských novin odpověděli, že „bez seriózní pilotáže nemohou žádné stanovisko vydat“ (Štefflová, 2011, s. 8).

Obrázek 3

Comenia Script [http://www.nakladatelstvisvet.com/cs/shop/edice_kaligrafie/druha-trida/radana_lencova_zalozka_2trida]

3 Aktuální výzkumná šetření v dané oblasti

Pilotní projekt ověřování písma Comenia Script, byl zahájen 1. září 2010 na 33 základních školách. Byly vytvořeny dvě skupiny experimentálních a běžných tříd.

V prosinci 2012 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky vydalo tiskovou zprávu (2013), ve které označuje písmo Comenia Script jako doporučenou alternativu k běžnému psacímu písmu. Podle této zprávy je Comenia Script moderní, jednoduché a praktické písmo. Comenia Script vyhovuje žákům písčím levou rukou, žákům s dysgrafií i žákům bilingvním.

Z výzkumu, který proběhl na Pedagogické fakultě v Hradci Králové pod vedením Ivy Bartošové, vyplynuly výsledky, které byly publikovány v *Procedia-Social and Behavioral Sciences* pod názvem příspěvku *The New Comenia Script to Schools* (2012).

Byly zpracovány výsledky dotazníkového šetření u 1142 rodičů z celé České republiky. Nejzajímavější výsledky byly zaznamenány v odpovědi, ve které 65 % respondentů odpovědělo, že zná pojem Comenia Script, a dokonce 63 % rodičů vědělo, že se týká nového písma, které by mohlo být zavedeno do základních škol. Na dotaz, z jakých zdrojů se danou informací dozvěděli, odpovědělo 57 % dotazovaných, že z médií, především televize. Z výsledků výzkumu však vyplynulo, že písmo Comenia Script se rodičům jeví jako tiskací písmo, nebo kombinace tiskacího a psacího písma. Svůj postoj k plošnému zavádění Comenia Scriptu negativně vyjádřilo 32 % rodičů.

Danou problematikou se zabývala také Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze zastoupená děkankou Radkou Wildovou, která vyhodnocovala výsledky pilotního ověřování ve vybraných školách a informace zveřejnila na stránkách MŠMT ČR ve formě Závěrečné zprávy (2012).

Z této Závěrečné zprávy o pokusném ověřování Comenia Scriptu z roku 2012 vyplývá, že byl proveden kvalitativní výzkum ve 33 pilotních školách formou experimentu. Z výsledků vyplynulo, že se zvýšila motivace žáků pro psaní a čitelnost psaného projevu u žáků 2. tříd základních škol. Písmo Comenia Script také označili jako snazší žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a leváci.

Přesto Wildová (2012) v závěrečném doporučení nepodněcuje k plošnému zavedení nového písma Lencové pod názvem Comenia Script do škol, jen po dporuje ty školy, ve kterých rodiče mají o nové písmo eminentní zájem.

4 Cíl a metodologie výzkumu

Další šetření bylo uskutečněno na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci v roce 2012. Cílem předkládaného výzkumného šetření bylo kvalitativně popsat výkony dětí písčím písmem Comenia Script z pohledu učitele prvního stupně základní školy. Došlo k popisu obecných charakteristických chyb, které dělají žáci písčím tímto

písmem v porovnání s žáky běžných tříd, kteří píšou klasickým psacím písmem. Se žáky píšícími Comenia Script byly vedeny rozhovory na téma oblíbenosti a spokojenosti s tímto písmem.

Kladli jsme si několik problémových otázek.

- Bude písmo Comenia Script v písemném projevu žáků čitelnější a úhlednější než klasické jednotažné lineární písmo?
- Budou mít žáci píšící Comenia Script potíže s určováním hranice slov ve větě?
- Budou žáci píšící písmem Comenia Script lépe napodobovat původní určenou předlohu písma než žáci píšící lineárním jednotažným písmem podle standardní předlohy?

Zjištěné odpovědi na problémové otázky.

První problémová otázka:

Je písmo Comenia Script čitelnější a úhlednější než klasické písmo?

Objektivně jsme nezjistili, že by u klasického lineárního písma byla nějakým způsobem zhoršená čitelnost. Existuje však předpoklad, že v dalších letech školní docházka a také v dospělosti (za předpokladu, že jedinec bude dál používat psací písmo) se čitelnost zhorší více než u žáků, kteří se učili psát nespojitě a v dalším životě u toho zůstanou. V otázce úhlednosti odpovídáme na problémovou otázku kladně. Písmo Comenia Script je úhlednější než klasické lineární písmo.

Druhá problémová otázka:

Budou mít žáci píšící Comenia Script potíže s určováním hranice slov ve větě?

Je možné předpokládat, že žáci píšící písmem Comenia Script budou mít problémy s rozdělováním slov ve větě či hledáním správné hranice slov ve větě. Také tento předpoklad se potvrdil. Podle našeho názoru si žáci z důvodu nespojitosti písma neuvědomují hranice slov ve větě a dělají v tomto jevu chyby.

Třetí problémová otázka:

Budou žáci píšící písmem Comenia Script lépe napodobovat původní určenou předlohu písma než žáci píšící lineárním jednotažným písmem podle standardní předlohy?

Došlo ke zjištění, že žáci píšící podle písma Comenia Script lépe napodobují původní určenou podobu písma než žáci píšící jednotažným lineárním písmem. I na tuto otázku odpovídáme kladně. Předlohové tvary písma Comenia Script jsou mnohem jednodušší než u běžného písma. Je tedy logické, že žáci tyto tvary snáze a přesněji napodobí.

4.1 Použité metody výzkumu

Pro potvrzení či vyvrácení výše uvedených problémových otázek jsme použili **analýzu dokumentů žáků – diktátů a školních sešitů**. Analýze byly podrobeny obě skupiny žáků, jak skupina žáků píšících CS, tak kontrolní skupina žáků píšících klasickým písmem. Obě skupiny psaly identický diktát. Byly porovnávány kvalitativní znaky písma (čitelnost, úhlednost, úměrnost, stejnosměrnost, velikost písmen, hustota a sklon písma). Dále byla hodnocena celková úprava sešitů.

Další metodou byl **rozhovor** se žáky. Jednalo se o hloubkový, polostrukturovaný rozhovor, který poskytl informace o dotazované osobě. Použili jsme rozhovory se žáky pomocí několika otevřených otázek, jejichž odpovědi byly zaznamenávány na audio-nahrávku.

4.2 Charakteristika a zkoumaného vzorku

Šetření bylo provedeno v lednu 2012. Ze všech ZŠ v ČR byly záměrným výběrem zvoleny školy, ve kterých probíhá pilotní program písma CS. Dále byla prostým náhodným výběrem metodou losování zvolena jedna základní škola. V této škole jsme zvolili 2. třídu. Jednalo se o 13 žáků, 7 dívek a 6 chlapců, kteří nastoupili k základnímu vzdělávání v roce 2010.

Pro srovnání vzorku žáků jsme opět prostým náhodným výběrem, metodou losování, zvolili běžnou základní školu, jejíž 2. ročník se stal kontrolní skupinou. Ve třídě bylo 17 žáků, 8 chlapců a 9 dívek. Opět žáci stejného věku.

4.3 Analýza výsledků šetření

Z pohledu učitele primární školy je pozitivní vlastností písma Comenia Script úhlednost písma, a to za jakýchkoliv okolností. Čitelnost písma se jeví na primární škole jako jeden ze základních cílů výuky psaní. Vzhledem k tomu, že žáci primární školy používají vlastní písemné dovednosti ve všech předmětech a oblastech, zejména v opisu, přepisu, doplňování, vyplňování, dopisování, psaní slov, vět, diktátů a později i zápisků z naukových předmětů, je čitelnost písma velmi důležitá. Z analýzy dokumentů u žáků píšících klasickým písmem jsme v předvýzkumu ověřili, že se u starších žáků písmo spíše zhoršuje co do úhlednosti a čitelnosti.

Sklon písma je u žáků píšících písmem Comenia Script spíše stojatý, avšak je stejnoměrnější než u klasického lineárního písma. Původně se žáci učí psát stojatě a posléze písmo nakloní. I když písmo nenakloní, jeví se písmo celkově úhlednější, neboť každé písmeno je stejně nakloněno, nenakloněno a písmo jako celek se jeví „učesanější“. Na rozdíl od psacího písma, kde může dojít k jinému sklonu každého písmene při jejich napojování.

Hustota a rytmizace písma nahrávají klasickému písmu. Písmo Comenia Script se pro žáky jeví jako nevýhodné v tom, že žáci nemají jasnou představu o velikosti mezer. Vzhledem k tomu, že nemají představu o velikosti mezer mezi jednotlivými písmeny, nemají představu ani o velikosti mezer mezi jednotlivými slovy a zejména mezi předložkami a slovy. Na rozdíl od klasického písma, které bývá plynulejší a mezery jsou adekvátně velké. Žáci nerozlišují několik typů mezer.

Tvary písmen jsou zejména pro žáky obtížnější u klasického písma, a to u psaní velkých písmen. Jestliže žák napíše v jedné větě písmeno třemi různými způsoby ve třech různých velikostech a se třemi různými sklony, nepodporuje to příliš celkovou úhlednost. Žáci píšící písmem Comenia Script jsou schopni lépe a častěji dodržet originální tvar písmen.

Žádný žák, který psal klasickým lineárním písmem, v diktátě nepoužil rozdělovník a nerozdělil slovo na konci řádku. Vždy psali žáci tak, aby slovo nemuseli rozdělit. Nebylo tedy možné posoudit, zda žáci mají tuto dovednost zvládnutou lépe či hůře. Žáci píšící písmem Comenia Script měli s rozdělováním slov a s určováním hranice slov ve větě obecně poměrně značné problémy. Předložky psali společně se slovy dohromady, nebo mezera nebyla zřetelná. Naopak některá slova rozdělovali na dvě části naprosto nepatřičně. Domníváme se, že tyto komplikace způsobila skutečnost, že písmena nejsou svázána, ale každé se píše samostatně. Takže žáci si nezafixují, že slovo je jednotka, kterou lze rozdělit pouze za určitých pravidel. Pokud žáci píšící klasickým písmem dělali chyby pouze ve slovech s předložkami (*utety, zatýden*), nebo ve slově (*v šichni*), naopak žáci píšící Comenia Skriptem dělali tyto chyby (*pečedobře, praznin y, všich ni, budemesihrát, při jede*).

Výše uvedené příklady považujeme za největší problém, který je třeba metodicky doladit.

Celková úprava dokumentů byla lepší u žáků píšících písmem Comenia Script. Není pravděpodobné, že by tito žáci byli pečlivější, ale jejich písemné dokumenty budí ten dojem. Zajímavým momentem výzkumu bylo zjištění, že písmo Comenia Script lépe vyhovuje chlapcům. Pomocí tohoto písma píšou chlapci úhledněji než dívky, což se jeví jako opačný fenomén než u jednotázného lineárního písma, které více vyhovuje dívkám.

Žáci píšící Comenia Skriptem jsou se svým písmem spokojeni a zjevně dobře motivováni. Jestliže žáci porovnávají vzhled písma jednotázného lineárního a písma Comenia Script, jednoznačně se jim líbí písmo Comenia Script. Někteří žáci projeвили názor, že jednotázné písmo je pro psaní obtížnější.

Využití pro pedagogickou praxi

Z analyzovaných výsledků lze závěrem konstatovat, že klady písma Comenia Script spočívají především v dobré čitelnosti a úhlednosti písma. Žáci se písmo naučí poměrně rychle a vyhovuje jim. Tuto novou předlohu písma dokážou žáci lépe pochopit a napodobit.

Nevýhodou písma se jeví skutečnost, že žáci nerozlišují hranici slov v písmu.

Zajímavým zjištěním také bylo, že písmo Comenia Script více vyhovuje chlapcům. Ti píší tímto písmem úhledněji než děvčata.

Problémem se také jeví nákladnost učebních pomůcek pro CS. Jak uvádí Mladá fronta Dnes ze dne 22. 3. 2013, písanky pro CS pomáhají zejména žákům písčím levou rukou a žákům se specifickými poruchami učení při výuce psaní. Avšak pokud by tyto písanky měly sloužit všem prvňákům, finanční zatížení škol při nákupu pomůcek je tak velké, že je nemožno realizovat, a to ani za přispění z dotací MŠMT ČR.

Přikláname se tedy k názoru Radky Wildové (2012), že písmo Comenia Script je vhodné jako písmo alternativní, ale v žádném případě by se nemělo zavádět plošně do všech prvních tříd.

Literatura

- Bartošová, I., Maněnová, M. & Třečková, E. (2012) *The New Comenia Script to Schools*. Online Procedia Social and Behavioral Sciences: December, 2012 cit. 9. 4. 2013. Dostupné z http://ac.els-cdn.com/S1877042812056595/1-s2.0-S1877042812056595-main.pdf?_tid=a7163714-817d-11e2-b899-00000aabb0f02&acdnat=1362038924_a41d64afb1e1fe16ec2891bcaa49766c
- Čapka, F. & Santlerová, K. (1994). *Vývoj písma v kostce*, Brno: Učebnice a knihy Mgr. Jitka Spiesová.
- Doležalová, J. (1998). *Prvopočáteční psaní*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Frouzová, K. (2013). Nové písmo pro školáky brzdí cena. *Mladá fronta Dnes*, 22. 3. 2013. 69 (24), 1–3.
- Lencová, R. (2008). *Comenia Script: praktický manuál*. Praha: Svět.
- Lencová, R. (2011). Comenia Script – Projekt nového psacího písma. *Poradce ředitelky mateřské školy*. 10, 50–54. (a)
- Lencová, R. (2011). Comenia Script jako výzva pro učitele, děti i rodiče. *Poradce ředitelky mateřské školy*. 12, 38–41. (b)
- Penc, V. (1961). *Metodika psaní: Prozatímní učebnice pro pedagog. školy pro vzdělání učitelů národních škol*. 2. nezm. vyd. Praha: SPN.
- Průcha, J., Walterová, E. & Mareš, J. (2001). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Štefflová, J. (2011). Nechceme měnit jedno písmo za druhé. *Učitelské noviny*, 18, 8–9.
- Švaříček, R. & Šedová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál.
- Tisková zpráva Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Comenia Script – pozitivní motivace pro psaní*. [online] [cit. 2013-1-20] Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/pro-novinare/comenia-script-pozitivni-motivace-pro-psani](http://www.msmt.cz/pro-novinare/comenia-script-pozitivni-motivace-pro-psani).

Tisková zpráva Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Comenia Script jako alternativní písmo pro školky. [online] [cit. 2013-1-4] Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/pro-novinare/comenia-script-jako-alternativni-pismo-pro-skolaky](http://www.msmt.cz/pro-novinare/comenia-script-jako-alternativni-pismo-pro-skolaky)

Úplné znění školského zákona. [online] [cit. 2010-8-11] Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb](http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb).

Kontakt:

PhDr. Martina Fasnerová Ph.D.

PdF UP v Olomouci

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Žižkovo nám. 5

779 00 Olomouc

martina.fasnerova@upol.cz

tel.: 585 635 110

Mgr. Martina Drahoňovská

Krajčířova 174

511 01 Turnov

DrahonovskaMartina@seznam.cz

tel.: 732 343 544

KONFERENCE ICOLLE 2013

Ve dnech 17.–18. září 2013 se ve Křtinách u Brna konal pátý ročník mezinárodní konference ICOLLE věnované problematice celoživotního vzdělávání. Organizátorem konference, jíž se zúčastnili také zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Jihomoravského kraje, byl tým pracovníků Institutu celoživotního vzdělávání Mendelovy univerzity v Brně pod vedením doc. PhDr. Dany Linhartové, CSc.

Účastníci konference jednali ve čtyřech tematických sekcích: Vzdělávání pedagogických pracovníků, Profesní vzdělávání, Seniorské vzdělávání a Projektové řízení. Postupně se věnovali otázkám profesního vzdělávání nejen v přípravě učitelů odborných předmětů pro střední školy a odborná učiliště, ale také problematice připravovaného kariérního řádu pro učitele, jehož pojetí a implementace by měla významně přispět k etablování učitelské profese v České republice. Jedním z témat byl také rozvoj kompetencí pedagogických pracovníků a otázky osobnostní a pedagogicko-psychologické přípravy učitelů odborných předmětů. Představeny byly tuzemské a mezinárodní projekty výzkumu v oblasti celoživotního vzdělávání a jeho metodologické problémy. Ve svých příspěvcích se autoři dále zaměřili na vztah formálního a neformálního učení, kariérní růst pedagogických pracovníků, na analýzu, evaluaci a management kvality odborných kurzů organizovaných v rámci celoživotního vzdělávání. Velká pozornost byla věnována také seniorské problematice, mezi jinými mezigeneračnímu učení, potenciálu vzdělávání seniorů, či ergoterapii u starších dospělých. Příspěvky z konference jsou publikovány ve sborníku anotací a v plném znění na CD.